

Kehitysyhteistyölailla pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisuutta ailahtelevaan apuun

Miksi laki?

SUOMESSA KEHITYSPOLITIIKAN tavoitteet ja painopisteet määritellään hallituskausittain. Viimeksi vuonna 2015 Sipilän hallitus päätti kehitysyhteistyön historiallisen suurista määrärahailekkauksista. Samaan aikaan toiminnan painopisteitä muutettiin merkittävästi. Muutaman vuoden välein vaihtuvat painotukset ja määrärahakehityksen ennakoimattomuus tekevät kehitysyhteistyöstä tempoilevaa ja lyhytjänteistä. Kun kurssia käännetään jatkuvasti, kärsii toiminnan johdonmukaisuus, tehokkuus ja tulokellisuus.

Kehitysyhteistyön tavoite on vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta ja tukea ihmisoikeuksien toteutumista. Lain tulee vahvistaa tätä tavoitetta. OECD:n kehitysapukomitea DAC toteaa arvioissaan, että Suomen kehitysyhteistyö on korkeatasoista, mutta sen suuri ongelma on tempoilevuus.¹ Myös kehityspoliittinen toimikunta on kiinnittänyt asiaan huomiota ja selvittänyt kehitysyhteistyölain mahdollisuutta Suomessa.

Kehitysyhteistyötä määrittelevät kansainväliset sitoumukset, kuten kestävän kehityksen Agenda 2030 ja YK:ssa sovittu 0,7 prosentin tavoite, eivät ole oikeudellisesti velvoittavia. Niiden noudattaminen on kuitenkin tärkeää sekä kansainvälisen järjestelmän uskottavuuden, Suomen maineen, että ennen kaikkea kehitysmaiden köyhimpien elinolojen parantamisen kannalta. Nykyinenkin

hallitus on ohjelmassaan sitoutunut ohjaamaan 0,7 prosenttia bruttokansantulostaan kehitysyhteistyöhön ja 0,2 prosentin osuuden kaikkein köyhimmille maille. Tavoitteiden saavuttaminen on kuitenkin jätetty seuraavien hallitusten harteille.

Laki olisi sitovin yli hallituskausien ulottuva keino säädellä kehitysyhteistyötä. Nykyisellään kehitysyhteistyön ohjaaminen on pirstaleista. Kehityspoliittikkaa ohjaa 2016 hyväksytty valtioneuvoston selonteko, jonka toimeenpanosta raportoidaan eduskunnalle vuoden 2018 aikana. Selontekomenettely on askel oikeaan suuntaan. Kehityspoliittikka on osa modernia ulkopoliittikkaa, jota eduskunnan tulee aktiivisesti ohjata.

Suomen kehitysyhteistyöstä on mahdollista säätää laki

Suomen kehitysyhteistyötä on mahdollista ohjata lailla, jota voidaan täsmentää asetuksilla. Asetukset tuovat joustavuutta ja mahdollistavat hallituskausittaisen poliittisen

Lain säätäminen olisi tapa palauttaa Suomen maine luotettavana kumppanina ja vahvistaa sitoutumisemme kansainvälisiin velvoitteisiimme kehitysyhteistyöleikkausten jälkeen. Tämä nostaisi Suomen kansainvälistä profiilia.

¹ https://read.oecd-ilibrary.org/development/oecd-development-co-operation-peer-reviews-finland-2017_9789264287235-en#page23

ohjauksen, lain kuitenkin määritellesä suuren linjan.

Toimivan kehitysyhteistyölain tulee kattaa kaikki virallinen kehitysyhteistyö. Sen on rakennettava kansainvälisille sitoumuksille ja Suomen tunnistetuille vahvuuksille. Lain tulee olla tarpeeksi yksityiskohtainen tarjotakseen toiminnalle pitkäjänteiset suuntaviivat. Samaan aikaan on varmistettava riittävä joustavuus ja mahdollisuus reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin ja kriiseihin.

Oikeudellisesti sitovin pohja kehitysyhteistyölaille ovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset. Muut kansainväliset poliittiset sitoumukset ja suositukset muodostavat hyvän raamin kehitysyhteistyölain laadinnalle. Myös muissa maissa niitä on käytetty lain laatimisen viitekehystenä.

Lain tulee määrittää köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen kehitysyhteistyön tarkoituksiksi. Sen tulee huomioida ainakin seuraavat kansainväliset sitoumukset:

- kestävän kehityksen tavoitteet sekä Pariisin ilmastopimus
- YK:ssa sovitut määrätavoitteet ohjata 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön ja 0,2 prosentin bruttokansantulo-osuus kaikkein köyhimmille maille
- OECD:ssä sovitut kehitysyhteistyön tuloksellisuuden pelisäännöt

Suomen kehityspoliittisista ohjelmista tehty (meta-)arvio osoittaa, että vaihtuvien painopisteiden keskellä tietyt teemat kuten tasa-arvo, koulutus ja demokratia ovat Suomen kehityspoliitikassa jatkuvia.² Myös toimintatavoista, kuten avoimuudesta ja osallistavuudesta, tulee pitää kiinni.

Kehitysyhteistyölain tulee määrittää kaiken kehitysyhteistyön suuntalinjat ja tavoitteet vastuuministeriöstä tai hallinnonalasta riippumatta. Kehitysyhteistyöhön keskittyvässä laissa voidaan säätää myös kehityspoliitikassa huomioitavista periaatteista. Tämä tukee kehitysyhteistyön pitkäjänteisyyttä ja kehityspoliitikan johdonmukaisuutta. Myös muiden toimintaperiaatteiden ja päämäärien tulee olla johdettavissa kansainvälisistä sitoumuksista.

Kehitysyhteistyön säätämisestä lailla on myös esitetty kritiikkiä. Lakia vastaan on argumentoitu sillä, että se hei-

kentäisi kehitysyhteistyön joustavuutta. Toisena haasteena on pidetty sitä, että laissa määritettyjä päämääriä ja sääntöjä on vaikeaa ja työlästä muuttaa tarpeen niin vaatiessa. Näihin haasteisiin voidaan kuitenkin vastata huolellisella lain valmistelulla. Kehitysyhteistyölain edistäminen vaatii hallitusohjelmakirjausta, jolla sitoudutaan selvittämään lain säätämistä.

Onko muissa maissa vastaavia lakeja?

Useat muut maat ovat päättäneet säädellä kehitysyhteistyötään lailla. Islannilla, Belgiassa, Ranskalla, Itävalalla, Italiassa, Tanskalla ja Britannialla on jo kehitysyhteistyölaki. Viro ja Saksa ohjaavat kehitysyhteistyötä muilla mekanismeilla. Yhteistä näille ohjaukskeinoille on parlamentin roolin lisääminen kehitysyhteistyöstä päätettäessä. Lait ovat onnistuneet lisäämään kehitysyhteistyön johdonmukaisuutta, pitkäjänteisyyttä ja tuloksellisuutta.³

Hyvän lain varmistaminen on helpompaa, kun lakiehdotus on selkeä, tarpeeksi lyhyt ja yksinkertainen. Kansalaisjärjestöjen kampanjointi voisi tukea vaatimusta lain säätämisestä. Esimerkiksi Britanniassa pitkä ja yksityiskohtainen laki on aiheuttanut eniten tulkintahaasteita. Myös tässä tapauksessa lain on kuitenkin koettu lisäävän kehitysyhteistyön ennakoitavuutta ja avoimuutta sekä toimivan hyvänä työkaluna vaikuttamiselle.

Eri maiden kehitysyhteistyölaeissa on myös määritelty eri toimijoiden rooleja. Niissä on säädetty esimerkiksi ministeriöiden ja parlamentin suhteesta kehitysyhteistyön ohjauksessa sekä ministerin raportointivelvollisuudesta koskien toimeenpanoa. Esimerkiksi Islannissa laki vakiinnutti maahan parlamentaarisen kehityskomitean.

Kehitysyhteistyön eri toimijoiden valtuuksien sekä yhteistyötahojen määrittäminen laissa lisäisi avoimuutta. Laki myös kasvattaisi eduskunnan ja sidosryhmien roolia ja täsmentäisi hallituksen raportointivelvollisuuksia eduskunnalle.

2 http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/evaluointi-esittaa-uudistuksia-kehityspoliittisiin-ohjelmiin

3 Blank, Anja (2017). Taustaselvitys: voidaanko kehitysyhteistyötä säädellä lailla? Taustaselvitys KPT:lle, 31.1.2017.